

ACADEMIAE MOSCOVIENSIS ELISABETANAE
LOMONOSOVIANAE
SCHOLA GRAMMATICORVM

**DE VTRIVSQUE LINGVAE GRAMMATICA ET
QVATENVS ILLA CVM OMNIVM GENTIVM
LITTERIS ARTIBVSQUE CONIVNCTA SIT**

Conuentus IX a. MMXVI

De linguae Latinae aetate recenti studiis

Acroases in memoriam Helgi Nikitinski Moscuensis

MOSCOVIAE — MMXVI

МОСКОВСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
имени М. В. ЛОМОНОСОВА
Филологический факультет

**КЛАССИЧЕСКАЯ ФИЛОЛОГИЯ
В КОНТЕКСТЕ МИРОВОЙ КУЛЬТУРЫ — IX**

Новолатинская традиция в Европе

Материалы международной конференции, посвященной памяти
Олега Дмитриевича Никитинского

Москва — 2016

Tatiana Basiliana¹

INTERPRETAMENTA

Г. Р. Державин **Шуточное желание**

Si quondam lepidae queant puellae
Prata pervolitare aperta pennis
Turturesque simul sedere ramis, —
Si fiant volucres? — deos rogabo,
Totum ut me faciant, amice, ramum, 5
Ut me frondifero sedere centum,
Mille dein lepidae queant puellae;
Garriantque, sonentque, pipientque,
Propagentque genus, plicentque nidos;
Numquam flexibilis fiam, puellas 10
Visu perpetuo vorans amanti, —
Ramum quem videas beatiorem?

Г. Р. Державин **Река времён в своём стремленьи...**

Proserpina
Aufert fugaci temporis impetu
Mortalia amnis gesta hominum omnia et
Oblivionis mergit alto
Regna duces populos hiatu.
Si quae supersunt quomodo gratia 5
Tubaeve vocis gratave per lyram, —
Aeternitatis devorantur
Turbine; fata eadem cuivis.

¹ Татьяна Вадимовна Васильева (2 июня 1942 — 6 янв. 2002, Москва).

А.С. Пушкин
Я Вас любил

Dilexi dominam. Sanctissima amicitiarum
Non omnis forte hunc liquit — eheu! — animum.
Quam verum sensus dominae contingere nolim, —
Vitarint dominam cura meusque dolor!
Dilexi dominam nulla spe, mutus, amoris 5
Affectus studio, nescio quid reverens.
Dilexi dominam tam sincere, tenere tam,
Quam dilecta alii — di facite! — esse queat.

Ф.И. Тютчев
Silentium!

Obscura tacitus muta silentiis
Intellecta animi cordibus intimis,
Quae occasa aut oriunda ut
Noctis sidera suspice!
Quis sensus aperit? Quis capit alterum? 5
Quo vivis, caperis turbine turgido.
Mens mentita locuta est.
Fontes ne peragas, tace!
Te ipso vivere nunc incipe discere!
Mundus totus inest pectoribus tuis, 10
Qua mysteria sume
Nulla luce, sono procul!

Комментарий

Данные переводы были впервые опубликованы в кн.: Подосинов, Александр Васильевич. *Lingua Latina. Введение в латинский язык и античную культуру. Часть IV. Книга 2. Хрестоматия латинских текстов. Учебное пособие для гимназий, лицеев и школ с гуманитарным профилем.* М.: Издательская группа «Прогресс» («Прогресс-Юниор»), 1995. С. 499–500. Воспроизводятся (с исправлением опечаток) с разрешения автора (беседа 27 окт. 2001 г.) и её дочери, Надежды Николаевны Трубниковой. Приведённая латинская форма имени избрана Т. В. Васильевой (в той же беседе).

CARMINA ADHVC INEDITA

1

Phoebus inclinis properare visus
Desinit lentos agitare axis,
Cum videt miratus avensque lucem
ingeniumque

Sub polis Ursae gelidis tuam tu- 5
Umque quod quondam sibi fecit ipse
Qua domus dignissima et officina
Qua tua summa,

Floribus ternis redimita mixtis
Cum novenis optima feminarum 10
Vatis ardorem nive regioque in
Pectore fingens,

Hac colo prudentia texe fila,
Hac fove cunas — sata Apollinis sunt,
Militis huius medices quiete 15
Vulnera dulci.

Quid tuae sertem diadema lauro?
Quod amans a te cupiensque amari
Audeo ut quaeram: me mi perita
Parce, Piama; 20

Audeo jam te comitari velle
Indugressam prima latinitatis,
Ut mea fiat superaveris cum
Non sine parte.²

IX. 1967.

² По-видимому, это стихотворение обращено к П.П. Гайденко.

2

Diffugere nives, redeunt jam gramina campis
 Frondes arboribus innumerabiliter;
 Indomita absolvens sua vincula vita resurgit
 Omnibus in terris insuperabiliter.
 Di magni, facite, ut redeant studia optima nobis, 5
 Pessima diffugiant irrevocabiliter,
 Ut dominae possim suavis libare loquelas
 Lumina amata sequens insatiabiliter.

III-IV. 1968.

3

Fortunata lacus tacita alte caesia, cernunt
 Quae dominae speciem,
 Cuius me cupido praecusam taedia visu
 Tristia rura tenent.
 Quo tot magna deum nullis meritis data dona, 5
 Quo cecidere oculis?
 Quo manibus erepta meis vaga subfluit hora
 Quo bona pervolitans?
 Quo canis properat pennis immunis hirundo
 Qua reditura die? 10
 Non juvat angustum pectus per pabula proles, —
 Lanigeræ pecudes,
 Non nemora avia, non caelum, non lumina solis,
 Quod juvat unus amor,
 Insatiatus amor divina luce nitentis 15
 Unus amor dominae,
 Quam nequeam cum ego te ipsa videre me epistula quibit
 Dicere amare tibi.

VIII. 1968.

4

Quid non fert dominae servilia debita versus
 Immemor? Atque diu quid mea Musa tacet?
 Omnia quaeque velim tibi dici pectore ab imo
 Rursus muta cadunt oribus anxiferis.
 Qua re? — nil timeo. Vereorne? — magis valet ardor. 5
 Desunt verbane? — amor rhetora quemque facit.
 Indictum tamen est nostrum cor, sola libido
 Dicax. — alba manent innominata animae.
 Non libitum? An satis est? — minimumque potest. Superavit
 Infandum dominae nescio quid petimen. 10
 Gallus ter cecinit cum discipulus rerogatus
 Cunctans: captum, — inquit, — nescio quem ducitis.

1969.

Carmina gratulatoria

1

Haec tibi quo attrita est mediae tuae semita vitae
 Carmina natali mane venire velim.
 Sit tua tarda dies nec munera matutinae
 Postera quae tristis subtrahere hora queat:
 Semina quae sulcis injeceris optima luce 5
 Viderit inclinem spica matura diem;
 Aulis quasque tuis expulserat alba capellae
 Vespertina domos ubera lacte ferant.
 At quae stella maris cum sole immerserat undis,
 Insuper alto stet nox modo deciderit. 10
 Te, precor, invictum lacebris lyncisque lupaeque
 Hac saeva in silva fugerit ipse leo.
 Quid superest? Aveas, reverentia pascua parcas.
 Scande viamque tuam Mercurius foveat.

10. XII. 1967.

2

Quis potis est dignas laudes gratasque agere illi
 Divino festis moribus ingenio?
 Non ego. Sed pleno de pectore perfugit ardor
 Interdictus amor carmina suppeditat.
 In tacita vocis caligine lumina servans 5
 Laurus cum stupeat immineantque nives,
 Lampada postremam retinens procede viator
 Aetate infessis aut stadiis pedibus.
 Et nocte obtrita ductos in luce serena
 Signis, prime, tuis di facite ut videas. 10

23. IX. 1968.

3

Exigit assueto domini natalis honore
 Ad pia sacra manus
 Haec nobis lux est quae si non orta fuisset
 Nescio quo gradimur.
 Umbras conglomerant tempestates hiemales 5
 Avia perficiunt.
 Fortunate senex, cuius matura senectus
 Nulla semilia fert!
 Ab decimo sextum lustravit tempora lustrum
 Splendida canities, 10
 Annorum series animae sententiam acutant
 Concelebrant animum.
 Non consanguineis solum tua festa beata
 Non modo discipulis.
 Quem non horret Musa nec oderunt Gratiae quem³ 15
 Mecum hodie cecinit.
 Quidnam inimicorum possunt tibi inania vocum,
 Fama maligna potest?
 Nil, ut opinor. Ave. Sapiencia corda fovere
 Perge. Fac ut valeas.⁴ 20

23. IX. 1973

³ Вариант: Quem non horret lux non oderuntve Camenae.⁴ Вариант: Avia nunc peragrans viridandi flore coronam / Temporibus capias.

4

Autumnalia nunc redeunt jam lucida festa.
 Optime Natalis, justa feras domino.
 Dona salutis, vim, mentem, virtutem, opus auge —
 — Dilectissime tu magne magister, ave!

23. IX. 1976

5

Accipe natali festivo munera festa
 Inter multa meum ne tibi adire nefas.
 Corde diu per te jam recto multa tenere
 Exacta ignoscas me monumenta fui.
 Ut desint vires reprimatque angustia rerum, 5
 Ut sim fessa via, signa secuta tui.
 Nulla optata mihi merces a te nisi posta —
 Desperata tamen quae fieri mea sit,
 Heu! haud immerito! — laudatio dulcis amata,
 Vix quodque ausa loqui, candida cura fui. 10
 Per tenebras vitae, maesto cum frigore captus
 Collabefit animus, — sint mea fata tui!
 Nunc, cum festa dies celebranda tibi que fuisque,
 Gaudia concipiam, sint tibi vota mei.
 Rex benedicte, vale! Rector faustissime, salve! 15
 Induperator, ave! Stent mihi regna tui!

22. XI. 1976.

6

Immaturas (heu!) hiemes mihi detulit illa
 Fortunata dies — fulva dies donum
 Natalis. Capiant festivas tempora sertas
 Arae tura, manus cum tabulis calamos.
 Quo nequeunt voces attingere, epistula paula 5
 Missa salutatum perveniat properans,
 Quaeque loqui nequeant tibi munde pudentia verba,
 Linguarum impatiens versus inire potest.
 Versus amore satus, rationis vincula liber
 Despiciens, solae servus amicitiae, 10

Tura tuorum da flagrantia turibulorum,
 Ut possim domino carmina corde cani,
 Me ne despiciat dominus meus atque magister,
 Innexus sertis, pectore quas serui.

23. IX. 1977.

Varia

1

“Ecquid ubi e ponto nova venit epistula palles
 Et tibi sollicita solvitur illa manu?” —
 Haec versus fuerant primordia cognita Musa,
 Unde Latina mihi nota elegiaeque erat.
 Tangebant, animum capiebant tristia verba. 5
 “Sollicita”, — repeto, — “solvitur”, — interea.
 Nunc vero ex gelido pelago modo epistula venit
 Solvitur illa meis sollicitis manibus.
 Quid mihi fert sulcus viridans impressus aratro
 Albis stricto arvis? Quae mihi messis erit? 10
 Anxia perscissum peragro grave mente tuenti
 Metam apud extremum spiritus adducitur,
 Ponunturque metus onus aufertur, mihi pectus
 Nuper vastatum gratia dulce gravat.
 Immortale deum. Domine, o faustum mihi munus 15
 Regnum magnanimum, mite tuum regimen!
 Immeritumst! — Verum meritum se dicere possit
 Quisnam quidque boni? Gratiam agam. Valeas.

1969.

2

O quarto ab decimo lustro illustrate magister,
 Accipe tam magno carmina paula die.
 Nam veluti caecam lucem sentimus in ore,
 Quam mundo immenso nescia signa cient,
 Sic etsi ignaros tua pascunt aurea dicta, 5
 Quid felicius his? Magne magister, ave.

28. V. 1967.

In cunabula

Alma dedere tuae dominae, cunabula, dona
 Virgine cum triviva Musa, Minerva, Venus.
 Exempta es — domina verum modo rursus adulta
 Moenera percipiunt debita grata deae.
 Amplectebaris vatis vocem, sapientis 5
 Rerum avidam mentem feminea specie.
 Invida capimur, - quam sunt tua fata beata
 Appetimus cupide: nostra fiant hodie.

28. X. 1973.

Carmen saeculare

Qualis femineo corolla flore
 Et quantum est hominum venustiorum
 Cuius hic opera reconseratur?
 Tua, maxime? Turba classicorum
 Natalisque tui, benigne Sergi, 5
 Grata gratiam agit aveque dicit.
 O natum bene! O diem beatam!
 Tantum tantula cordis intulisti,
 Doctas delicias gravemque mentem
 Copiamque operum peroptimorum. 10
 Salve nec minimo magister aevo,
 Sed quid suavius elegantiusve est
 Salve nec animo senex minore.
 Felix cum domina bona atque natis
 Pastor discipulis tuis paterque 15
 Plus uno maneat, amice, saeclo.

18. V. 1967.